

Stanisław Koziej

BEZPIECZEŃSTWO EUROPY
w obliczu zagrożeń rosyjskich i wyzwań amerykańskich

Tezy referatu na Posiedzeniu Plenarnym Komitetu Prognoz PAN nt. „Świat-Europa-Unia Europejska w zmieniających się uwarunkowaniach”, 24.06.2025

Polityczno-strategiczna sytuacja Europy

- **Od 2014 roku trwa II zimna wojna** wydana Europie (i szerzej Zachodowi) przez Rosję
- **Ponadto od ubiegłego roku Europa strategicznie znalazła się „między młotem a kowadłem”:**
 - młotem zagrożeń rosyjskich
 - kowadłem ryzyk nowej polityki amerykańskiej
- **Generuje to wyzwania/problemy wobec polityki i strategii europejskiej, szczególnie istotne dla Europy Środkowo-Wschodniej jako regionu frontowego II zimnej wojny:**
 - jak zatem przeciwdziałać zagrożeniom
 - i jak redukować ryzyka
 - oraz w czym upatrywać szans na zapewnianie bezpieczeństwa Europy?

Scenariusze rosyjskich zagrożeń

- **Przyszłe zagrożenia Europy zależą głównie od wyników wojny Ukrainie. Scenariusze:**
 - **Zwycięstwo Rosji i gwałtowne narastanie zagrożeń militarnych (czarny scenariusz):**
 - Rosja od Bałtyku do Karpat, plus część potencjału Ukrainy, Przesmyk Suwalski, doktryna deeskalacji nuklearnej TBJ
 - **Powstrzymanie Rosji i względne zwycięstwo Ukrainy, w tym Ukraina w NATO – mniejsze prawdopodobieństwo i oddalenie się w czasie rosyjskich zagrożeń dla państw NATO (różowy scenariusz)**
 - **Permanentna wojna z falującymi nasileniami i ciągła presja hybrydowa oraz ryzyko eskalacji (szary scenariusz)**

Ryzyka dla Europy nowej polityki amerykańskiej

- **D.Trump dąży do „poluzowania” twardych zobowiązań USA, w tym sojuszniczych, na rzecz doraźnych porozumień i koalicji zadaniowych - osłabianie wiarygodności NATO**
- **Próby zbliżenia z Rosją (póki co nieudane!) – podwójne ryzyko (wzmocnienie Rosji, osłabienie NATO)**
- **Zwrot ku Azji – ryzyko gwałtownego pivotu**
- **Spory i konflikty z państwami europejskimi i UE – osłabianie więzi transatlantyckich**
- **Presja na Europę, by brała większą odpowiedzialność za swoje bezpieczeństwo – ryzyko, wyzwanie i szansa**

Ratowanie NATO przez jego „europeizację”

- **Szczyt w Hadze powinien być **szczytem ratunkowym** dla wiarygodności NATO, zwłaszcza w zakresie odstraszania**
- **Konieczność „europeizacji” NATO – **materialna** (nakłady, armie, przemysł) i **operacyjna** (zdolności do samodzielnego prowadzenia operacji)**
- **Reorganizacja (europeizacja) dowództw operacyjnych sojuszu**
- **Transformacja **w uzgodnieniu z USA** (zagwarantowanie przez USA czasu potrzebnego na jej przeprowadzenie)**
- **Relacje **NATO/UE – user/provider****

Militaryzacja UE: opcja alternatywna

- **W razie braku szans na uratowanie NATO, należy spróbować wykorzystać w pełnowymiarowej roli obronnej UE przez jej **militaryzację**, organizując **Europejską Unię Obronną (EUO/EDU)****
- **Budowanie EUO/EDU według modelu NATO: armie narodowe (**nie armia europejska!**), wspólne dowództwa (przejęcie europejskiego „spadku” po NATO)**
- **Wzmocniona współpraca obronna jako polityczno-prawna ścieżka do EUO/EDU?**

Ostateczna opcja: nowy traktat obronny

- **Gdyby nie udało się ani uratować NATO, ani uzyskać zgody w UE co do budowy EUO/EDU, to Europa stanęłaby przed koniecznością zawarcia przez zainteresowane tym państwa nowego europejskiego traktatu bezpieczeństwa**
- **W jego rezultacie mogłaby powstać analogiczna do dotychczasowego NATO European Treaty Organization (ETO)**
- **Jej załączkiem praktycznym mogłaby być np. „koalicja chętnych” na rzecz gwarancji bezpieczeństwa dla Ukrainy**
- **Przejęcie europejskiego „spadku” po NATO**

Konkluzje

- **Szansą** dla Europy w obliczu takich zagrożeń, ryzyk i wyzwań jest **zwiększone zainteresowanie** sprawami bezpieczeństwa w państwach europejskich i **przyzwolenie społeczne** na większe wydatki obronne
- Aby tej szansy nie zaprzepaścić, Europa nie może być bierna, ani tylko reaktywna, musi być **aktywna** i to nie tylko na bieżąco, ale przede wszystkim **kreatywna strategicznie – wyprzedzająco i perspektywicznie**
- Oznacza to m.in. konieczność pilnego **ratowania NATO**, a także jednoczesne ewentualnościowe **projektowanie zawczasu koncepcji** alternatywnych
 - **PS: Strategicznie zasadne** byłoby także uruchomienie procesu **akcesji Ukrainy do NATO**, z **oczywistym planowaniem jej zakończenia po wojnie**